

Ajánló bibliográfiák a termelési propaganda szolgálatában

Az első Könyvtáros Konferencia legfőbb tanulsága az volt, hogy sűrűsölni és igen jelentős mértékben kell megjavítani a könyvtárak propaganda munkáját. A Könyvtáros Konferencia határozatai kijelölték a propagandamunka fontosabb területeit. A békéért folyó világméretű harc tőlünk, magyar dolgozóktól, az ötéves terv maradéktalanul teljesítését, termelési eredményeink fokozását kívánja. A magyar nép állandó gazdasági és kulturális felemelkedésének ez az előfeltétele. Rákosi és Gerő elvtársak legutóbbi beszédei a könyvtárosok számára azt jelentik, hogy ki kell fejleszteni, illetve hathatósabbá kell tenni a szakirodalmi propagandáját a termelés fokozása, a dolgozók szakmai tudásának fejlesztése, az élenjáró termelési tapasztalatok elterjesztése érdekében az iparban éppen úgy, mint a mezőgazdaságban.

A műszaki irodalom propagálása a szakszervezeti és a vállalati könyvtárak feladata elsősorban. A szovjet szakszervezetek és üzemek könyvtárosaik eredményes munkája a termelési propagandában nemcsak ösztönzést, de útmutatást is ad a helyes munkamódszerekre. A szovjet könyvtárosok beszámolóiból azt látjuk, hogy propaganda munkájuk mindig egy konkrét feladathoz kapcsolódik, csak az érdekelt üzemek, illetve üzemrészek felé irányul. Könyvismertetések, ankétokat is, mindig a téma szerint érdekelt üzem, vagy üzemrész dolgozóinak tartanak. A könyvtár propagandamunkája szorosan kapcsolódik a technikai minimumokhoz. Mindent elkövet, hogy a dolgozók a megszabott technikai minimumot elsajátíthassák és műszaki tudásukat állandóan továbbfejlesszék. A könyvtárosnak állandóan figyelemmel kell kísérnie, hogyan változik a technikai minimum az illető üzemben és ennek megfelelően kell módosítani a termelési irodalmi propagandáját. Ugyanakkor segítik a könyvtárak a sztahanovista munkamódszerek széleskörű elterjesztését is. A műszaki irodalom propagálásába bevonják a műszaki értelmiséget.

Hasonlóképpen veszik ki részüket a falusi könyvtárak az élenjáró mezőgazdasági, termelési módszerek propagandájában, bevonva a munkába az agrónomusokat, a jó eredményt elért állattenyésztőket, növénytermelőket. A propagandamunka itt is a mezőgazdasági üzem konkrét problémáihoz kapcsolódik.

A műszaki és mezőgazdasági szakirodalmi propagandájának ezeket a jól bevált módszereit nekünk is el kell sajátítanunk. Ebben a munkában a könyvtárak legfontosabb segédeszközei az ajánló bibliográfiák. Bár nálunk az ajánló bibliográfiák száma

még nem nagy, tudunk közülük néhány jó segédeszközt ajánlani a termelési propagandához.

A műszaki irodalom megismertetését, az ipari dolgozók műszaki színvonalának emelését kívánják szolgálni az Országos Műszaki Könyvtár ajánló bibliográfiái. Eddig ezekből öt jelent meg:

1. *Mit olvasson a vágár?*
2. *Mit olvasson a marós?*
3. *Mit olvasson az esztorgályos?*
4. *Mit olvasson a kőműves és betonszerelő?*
5. *Az öntőmunkás olvasmányai.*

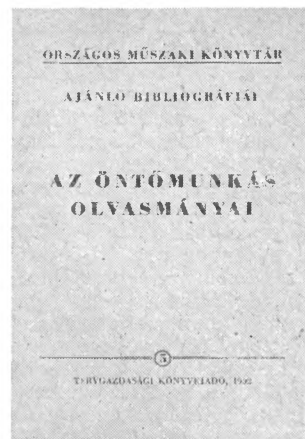
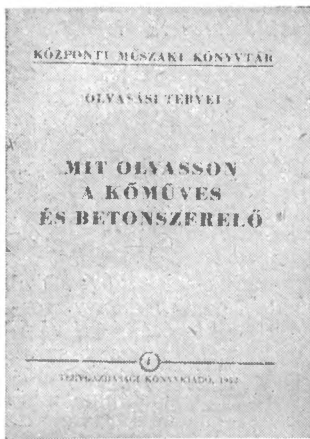
Mind az öt ajánló jegyzék a nehézipar egyes fontos ágában a legfontosabb szakmai ismeretek elsajátítását szolgálja. A bibliográfiák a szakmában kezdő dolgozók számára szólnak. Az anyagot úgy válogatták össze, hogy az összeállítás sorrendjében haladva, az olvasó először a szakma elsajátításához szükséges alapismeretekkel ismerkedik meg, aztán fokozatosan hatol mind mélyebbre a kérdés tanulmányozásába.

Minden bibliográfia az első részben olyan ideológiai és szépirodalmi művek jegyzékét adja, amelyek hozzásegítik a dolgozót ahhoz, hogy megismerje a kérdés jelentőségét az egész népgazdaság, a szocializmus építése szempontjából. Így tehát szerves kiegészítői a szakirodalomnak. Ezeknél a műveknél természetesen nem érvényesül a szakmunkáknál alkalmazott fokozatosság elve. Ezek a könyvek a szakkönyvekkel párhuzamosan, bármilyen sorrendben olvashatók.

A jegyzékek anyagában való tájékozódást segítik az egyes művekhez írt annotációk. Ezek egyrészt utalnak a könyv tartalmára, másrészt megmondják, hogy kinek ajánlják a műveket. Az annotációk — egykét nem szakember számára homályos szak kifejezéstől eltekintve — világosak, tömörek, még kezdők számára is könnyen érthetőek.

Az Országos Műszaki Könyvtár szakmai ajánló bibliográfiái tehát igen jól felhasználhatók a vas- és fémipar, a kohászat, a bányászat, az építőipar szakirodalmának propagálásában, illetve az egyes iparágak munkásaiknak szakképzettsége fokozásában.

A mezőgazdasági szakirodalom ismertetéséhez jó ajánló bibliográfiák készítése az újesztendő feladata lesz. Fontos dolog, hogy a falu közigazgatási és politikai vezetői ismerjék a mezőgazdaság legfontosabb szakkérdéseit is. Számunkra az Országgyűlési Könyvtár állított össze egy ajánló bibliográfiát: *»Mit olvassanak a tanácstagok«* címen. A bibliográfiában minden állandó bizottság megtalálhatja a

munkájához legszükségesebb irodalmat. Bő és jó irodalmat ad. Fogyatékoságai mellett is hasznos és fontos segédeszköz. Eppen a kérdés fontossága indokolja azonban, hogy rámutassunk a hibákra is. Egyik főhibája az, hogy ezt a nagy szétágazó és sokrétű irodalmat egyetlen, rövid (másfélíves terjedelmű) jegyzékbe akarja beleszorítani. Megtalálunk ebben a bibliográfiában minden témát, az ipar általános szervezési kérdéseit éppen úgy, mint a mezőgazdaság szakproblémáit, pedagógiai, közegészségügyi kérdésekkel foglalkozó könyveket éppen úgy, mint pénzügyi, statisztikai vagy közlekedésügyi műveket. Ilyen módon egyikkel sem foglalkozhat kielégítően. Viszonylag elég gazdag és részletes a mezőgazdasági irodalommal foglalkozó rész. A szerkesztők itt is küzdöttek az anyag zsúfoltságával és úgy igyekeztek szorításától szabadulni, hogy a sorozatos kiadványok egyes füzetait, mint pl. a *Mezőgazdasági Kiskönyvtár*-t nem annotálják, csak címszerint sorolják fel. Ez a felsorolás sem pontos, sok helyen elhagyják a szerzőt, másutt a cím hiányos. Hasonló módon járnak el a *Szocialista Nevelés Kiskönyvtára* sorozattal is. E sorozatok anyagának ilyen felületes tárgyalási módja nem helyes már csak azért sem, mert azt a hiedelmet kelti az olvasóban, hogy ezekkel a művekkel nem érdemes foglalkozni. De hát akkor miért vette fel ezeket a bibliográfia? Ez azonban csak szónoki kérdés, a valóságban igen sok értékes anyag található a sorozatban, amelyeket máshol nem is találhatunk meg és amelyeket nem kisebbített hangsúllyal kell ajánlani.

Sokkal alaposabb munkát végezhetett volna a könyvtár, ha az egyes állandó bizottságok számára külön ajánló jegyzéket készít.

Másik komoly hiányossága a bibliográfiának az annotáció. Ezek a legtöbb eset-

ben semmitmondóak, még a rövidségük sem előnyös. Nem mutatnak rá a művek legfőbb mondanivalóira, nem teszik vonzóvá a könyvet az olvasó számára.

Hibái ellenére sem értéktelen azonban ez a bibliográfia, jól csoportosított, bőséges irodalmi anyagával segítségére lehet a könyvtárosnak és a tanácsok dolgozóinak.

Nem szolgálja ugyan a termelés propagandáját, de ezt politikai, történelmi, természettudományos és irodalmi anyaggal kiegészíti a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár által összeállított, nemrégien megjelent *»Olvasótervek«* első sorozata. Az *»Olvasóterv«* az ajánló bibliográfiának az a típusa, amely szó szoros értelmében tervet ad az olvasáshoz. Rendszerint valami aktuális, általános érdekű problémát vet fel, amelynek megismeréséhez mintegy 10–12 könyvet ajánl a legfontosabbak közül. A könyvek a *»fokozatosság«* elve szerint rendeződnek egyszerűtől a bonyolultabbig. A Szabó Ervin Könyvtár olvasóterveinek első sorozata 12 témát tartalmaz, köztük a következőket: *A békemozgalom, A természet átalakítása. A világ, amelyben élünk. Ötéves tervünk alkotásai, A klerikális reakció* stb. Az olvasási tervek anyaga általában véve jó. Csak helyenként tévesztették szem elől a szerkesztők az olvasótervek valódi célját: kezdő olvasónak tervezni, rövid tájékoztatást adni egy témáról. Több olvasótervnél az összeválogatott irodalom nem követi a fokozatosság elvét és nehéz, több előtanulmányt igénylő műveket ajánl. Így pl. a *»Békemozgalom«* c. olvasóterv. Vagy pl. az *Alkotmányról* szóló olvasási tervbe felvettek egy műsoranyagot, amely még hozzá 1948-as. Bár a gondolat jó, de ilyen megoldásban nem szerencsés a *Természettudósok* c. olvasóterv összeállítása sem, ahol 13 természettudós

életét és munkásságát akarja egyszuszra megismertetni az olvasóval.

Egy olvasótól sem kívánhatjuk, hogy a fizika, a biológia, az atomkutatás problémáival egy olvasóterv keretein belül ismerkedjek meg. Ezt a témát helyesebb lett volna ajánló bibliográfiának feldolgozni. Jó összefoglalás viszont a sorozat legtöbb jegyzéke, pl.: *A világ, amelyben élünk, A klerikális reakció, A magyar nép forradalmi hagyományai.*

A Szabó Ervin Könyvtár műve első nálunk ebben a típusban és az említett hibák ellenére is igen jó kezdeményezés, amely minden valószínűség szerint jó segítséget fog nyújtani a könyvtárosoknak az olvasókkal való tervszerű foglalkozásban.

A bibliográfiák felhasználásának igen sok lehetősége van. Néhányra a leggyakoribbak közül itt mindjárt fel is hívjuk a figyelmet:

1. A bibliográfia a könyvtáros legjobb segítsége az állomány tervszerű gyarapításánál, az olvasók szükségleteinek kielégítésénél. A bibliográfia tájékoztatja a könyvtárost arról, hogy milyen művek szükségesek egy-egy tárgykör megismeréséhez. A bibliográfiákat kiegészítjük a könyvkiadói jegyzékek, amelyek az új könyvekről tájékoztatják a könyvtárost. E kettő állandó

és rendszeres tanulmányozása nélkülözhetetlen a könyvtárak tervszerű fejlesztéséhez.

2. A bibliográfiák felhasználásának az előbb említett módja a legismertebb. Sokkal kevesebben használják azonban az ajánló jegyzékeket a könyvtári propagandában. A bibliográfia pedig jó segítséget nyújt a könyvtárosnak az olvasókkal való egyéni foglalkozásban, éppen úgy, mint kiállítások készítésénél, vagy az olvasókörök munkájában.

a) Hogyan használjuk fel az olvasókkal való egyéni foglalkozásban? A könyvtárosnak az olvasók ezerféle kérdésére kell válaszolnia. Bár a jó könyvtáros maga is sokat olvas, azonban még a legjobb könyvtáros sem tudja saját olvasmányai alapján minden felmerült kérdésre megadni a választ, vagy a különféle problémák irodalmát összeállítani.

Ebben a munkában adnak segítséget a bibliográfiák, amelyek nemcsak a kérdés irodalmát adják összefoglalóan, hanem annotációkkal arra is választ adnak, hogy milyen olvasó számára legalkalmasabb a mű.

A bibliográfiákat helyezze el a könyvtáros egy külön polcon és úgy kezelje, mint munkájának fontos segédeszközeit.

Fontos feladata a könyvtárnak az is, hogy magukat az olvasókat megismertesse a bibliográfiákkal és használatauk módjával.

Külön kell beszélünk az olvasótervek használatáról. Az olvasótervek alkalmazása akkor helyes, ha a könyvtáros úgy látja, hogy viszonylag alacsony képzettségű olvasó rövid idő alatt akar megismerkedni a kérdéssel, vagy egy fiatal olvasóját akarja a rendszeres olvasásra rávenni. A könyvtáros tetszés szerint változtathat a kiadott terven, elhagyhat belőle, vagy hozzátehet. Az olvasó egyéni sajátosságait ő ismeri a legjobban. Saját későbbi munkájához gyűjt hasznos tapasztalatokat, ha észrevételeit, a terv használhatóságára, a könyvek megválasztására vonatkozólag feljegyzi az erre a célra üresen hagyott rovatokba.

Az előre elkészített olvasási tervek mintául szolgálnak ahhoz is, hogyan készítsen a könyvtáros olvasói számára saját maga olvasói terveket. Ezeknek az anyagát a rendelkezésükre áll ajánló bibliográfiákból meríthetik.

b) Jó hasznát veheti a könyvtáros az ajánló bibliográfiáknak a kisebb, tematikus kiállítások készítésénél. Ha pl. egyik könyvtár kiállítást akar készíteni az öntömunkás olvasmányairól, előveszi az Országos Műszaki Könyvtár bibliográfiáját és itt készen találja az anyagot, sőt a felsorolt idézetekből, annotációkból kiválaszthatja a kiállítás feliratait is. A könyvtáros számára tehát

OLVASÓTERVEK Első sorozat 10.

A VILÁG AMELYBEN ÉLÜNK

„Ahhoz, hogy valaki élni tudjon a maga és hazája javára a szabadság jogával, nemcsak a jogok, gazdasági lehetőségek, hanem kultúra, műveltség is kell.”

Rákosi.

Ajánlott könyvek	Megjegyzések
ILJIN—SZEGAL: <i>Hogyan lett az ember őrült.</i> Illusztrálva. Bp. Szikra 1950. 574 oldal.	
VORONCOV—VELJAMINOV: <i>Hogyan keletkezett a világ.</i> Illusztrálva. Bp.: Szikra 1950. 36 oldal. (Természettudományos kiskönyvtár, 1.)	
OPARIN: <i>Az élet eredete.</i> Bp.: Szikra 1950. 59 oldal. (Természettudományos kiskönyvtár, 99.)	
PLISZECKIJ: <i>Az ember keletkezése és fejlődése.</i> Bp.: Szikra 1950. 89 oldal. (Természettudományos kiskönyvtár, 50.)	
LEBEDJEV, N.: <i>A föld meghódítása. A felfedezések és utazások népszerű története.</i> 1—2. kötet. Bp.: Cserépfalvi 1945. 1. 219 oldal, 7 tábla. 2. 201 oldal, 8 tábla.	

csak az elrendezés problémája marad. Hasonló módon használhatók fel az olvasótervek egy-egy témajegyzékhez is.

c) Jól használhatják a bibliográfiákat a sztahanovista és élmunkás szakkörök, a könyvtárak mellett alakult olvasókörök is. Hívják fel a könyvtárosok a szakkörök figyelmét a számukra fontos ajánló jegyzékekre. Ezek nemcsak az egyes dolgozók olvasmányait segíthetik, hanem vezérfonalul szolgálhatnak a szakkör munkájához is.

d) Az ajánló bibliográfiák irodalmi anyagát és annotációit felhasználhatják a könyvtárosok témakartotékok készítésére is.

e) Az emkétek előkészítésénél szintén fontos eszköz a bibliográfia. Utmutatást ad a téma megválasztásában, továbbá alapos

tanulmányozásához, szükséges anyag kiválasztásában.

f) Felhasználhatók a bibliográfiák a könyvpropagandához úgy is, hogy az üzem számára legfontosabb könyvismertetőket közlik az üzemek újságjai, sőt ezeket a könyvismertetőket kiteszik a falújságra is.

Ez a néhány tanács a bibliográfiák felhasználására korántsem meríti ki az összes lehetőségeket. A könyvtárosok találékonysága a helyi adottságok ismeretében bizonyosan még jónéhány módját találja meg a felhasználásnak. Hasznos új tapasztalataikat írják meg a Könyvtáros szakkelettségének.

RACZ ARANKA

Gyermek könyvtárak

Népköztársaságunk kormányzata a könyvtárak fejlesztéséről hozott legutóbbi határozatával biztosította gyermekkönyvtáraink soha nem tapasztalt ütemű gyarapodását. Eddig 21 ifjúsági könyvtár nyílt meg — egyelőre közös helyiségben a felnőtt könyvtárakkal. Ez természetesen nem kielégítő, egyre nagyobb szükség van önálló, külön helyiségben, külön felöllel működő gyermek- és ifjúsági könyvtárra. Az elmúlt év végéig kilenc ilyen könyvtár létesült vidéken, a megyei, járási központokban. Ezeknek és a szovjet gyermekkönyvtáraknak tapasztalataiból igen értékes tanulságokat vonhatunk le további munkánk számára.

Mindenekelőtt határozzuk meg: milyen feladatot töltenek be az ifjúsági és gyermekkönyvtárak. Nem kisebbet, mint azt, hogy megszerettség a gyermekkel a könyvet, s ezzel egész életükre hűséges barátot adjanak melléjük. A gyermekkönyvtárosok megtisztelő feladata, hogy a könyv segítségével kommunista nevelésben részesítsék a felnövekvő nemzedéket.

Epen ezért — mivel az ifjúsági könyvtárak munkatársai fokozott mértékben nevelők — el kell sajátítaniok a pedagógia ismereteit, a pedagógia módszereinek tanulmányozása útján. Az ifjúsági könyvtáros olvasson minél több pedagógiai művet, tartson szoros kapcsolatot az iskolákkal és az ifjúsági szervezetekkel. Ismernie kell a körzetében működő iskolák tanítási programját, a nevelők és úttörővezetők terveit. Ha ezt megteszik könyvtárosaink, segítőtársaivá válnak a nevelőknek, akik a könyvtár anyagára támaszkodva szélesíthetik tanítvá-

nyaik ismereteit. A könyvtáros bibliográfiákat, egyéni olvasási terveket készíthet — a tanulási program ismeretében — kis olvasói számára.

Az iskolákkal, úttörőcsapatokkal való élő kapcsolat a könyvtár munkájára is nagy hatással van. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Sztálin-úti fiókjában a gyermekrészleg vezetője igen komolyan támaszkodhat azokra az ifjúsági aktívákra, akiket az iskolai úttörőörs küld erre a társadalmi munkára. A legjobb aktívákat az iskolaév végén, bizonyítványosztáskor dicséretoklevéllel tüntetik ki, s ezen keresztül egyúttal a könyvtárat is népszerűsítik a gyermekek között.

A jó ifjúsági könyvtáros gyakran veszi igénybe az úttörőmozgalom szakköreinek segítségét. A 2. sz. Szabó Ervin fiókkönyvtár ifjúsági részlegén pl. a könyvek bekötésében és javításában a papírmegmunkáló szakkör, a propaganda feliratok, táblák elkészítésében a rajzkör pajtsái segítenek. Ugyanakkor a könyvtáros részt vesz az irodalmi szakkör ülésein, — ezeket a könyvtárban tartják — s megfelelő irodalommal segíti munkájukat. Igen ötletes módon köti össze az élettel — ha mód van rá — a könyvismertetést. A Cskalov könyvet például a repülőszakkör legjobb tagjai, s még egy pár jó olvasó előtt izgalmas, tanulságos repülőtéri kirándulás keretében ismertette. A kertai könyvtáros a »Vörös vállpántok« című könyvből rendezett ankétot, mintegy 70 iskolás, számos szülő és a gépállomás vezetőinek részvételével. A könyv elolvasása arra lelkesítette a kertai úttörőket, hogy — mint a történet szereplői — ők is kiveszik részüket a termelőmunkából